

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 17 (2007)

Τόμ. 17-18 (2007): Μετανάστες και Εκπαίδευση

Helmut Dubiel, Tief im Hirn, Antje Kunstmann

Βασιλική Γεωργιάδου

doi: [10.12681/sas.516](https://doi.org/10.12681/sas.516)

Copyright © 2015, Βασιλική Γεωργιάδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γεωργιάδου Β. (2015). Helmut Dubiel, Tief im Hirn, Antje Kunstmann. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 17, 413–415. <https://doi.org/10.12681/sas.516>

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Helmut Dubiel, *Tief im Hirn*, Antje Kunstmann, Μόναχο 2006, 142 σελ.

Ο Helmut Dubiel είναι καθηγητής της Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Giessen στη Γερμανία και μεταξύ των ετών 1989-1997 διηύθυνε το φημισμένο Ινστιτούτο Κοινωνικής Έρευνας, το οποίο είχαν ιδρύσει οι θεμελιωτές της Σχολής της Φρανκφούρτης, Theodor Adorno και Max Horkheimer. Ο Dubiel έχει διεθνή επιστημονική παρουσία (δίδαξε για αρκετά χρόνια στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης και του Berkeley), το δε επιστημονικό έργο του επηρέασε σημαντικά την κατεύθυνση των ερευνών για το φαινόμενο του λαϊκισμού. Ήταν ήδη γνωστός, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, για τις μελέτες του σχετικά με τους λεγόμενους ιστορικούς λαϊκισμούς (το κίνημα των αγροτών στις ΗΠΑ, τη Ρωσία και τη νοτιοανατολική Ευρώπη, στα τέλη του 19ου αιώνα), αλλά και τα λαϊκιστικά κινήματα και τα καθεστώτα του 20ού αιώνα –του Vargas στη Βραζιλία και του Peron στην Αργεντινή. Σύμφωνα με τον γερμανό καθηγητή, ο λαϊκισμός δεν περιγράφει μόνο ένα συγκεκριμένο τύπο κοινωνικού κινήματος, που έχει ως κύριο στοιχείο του τον αντικαπιταλισμό και εμφανίζεται ως αντίδραση στον εκσυγχρονισμό. Ο λαϊκισμός αποτελεί, επιπλέον, μια ‘εξουσιαστική τεχνική’ την οποία εφαρμόζει μια ελίτ ώστε, στηριζόμενη στον λαό, να καταλάβει την εξουσία. Με τις τεχνικές του λαϊκισμού ασχολήθηκε αρκετά ο Dubiel, για να υποστηρίξει ότι εν τέλει ο λαϊκισμός είναι η εφαρμογή μιας ‘αντεστραμμένης ψυχανάλυσης’ (Leo Löwenthal): ο λαϊκιστής ηγέτης κάνει το αντίθετο από ό,τι ο καλός ψυχαναλυτής, ενισχύει δηλαδή τους ασυνείδητους φόβους, τις προκαταλήψεις και τους καταναγκασμούς των οπαδών του –‘η ανωριμότητά τους είναι το δικό του κεφάλαιο’ προκειμένου ο αρχηγός να κατακτήσει την εξουσία.

Στην ακμή της καριέρας του και σε ηλικία μόλις 46 ετών, ο Dubiel διαγνώστηκε ότι πάσχει από την ασθένεια Parkinson's. Καθώς η ασθένεια αυτή προσβάλλει περίπου το 0,16% του παγκόσμιου πληθυσμού, με τους ασθενείς να προέρχονται από τις ηλικιακές ομάδες των 60-65 ετών και άνω, ο Dubiel ανήκει στους ακόμη λιγότερους που δέχθηκαν την επίθεσή της όντας στις αρχές της δεκαετίας των 40 [young onset Parkinson's]. Για πολλά χρόνια, πριν και μετά την επίσημη διάγνωση, αγνόησε την ασθένεια και συγκάλυψε το πρόβλημα από τον περίγυρό του. Παρότι κατά την ανάλυση του λαϊκιστικού φαινομένου είχε δουλέψει εντατικά με τις συνέπειες της απώθησης των ασυνειδητων φόβων και καταναγκασμών, ο ίδιος υπέβαλε τον εαυτό του σε έναν παρεμφερή μηχανισμό απόκρυψης της ασθένειας. Όπως στην κοινωνία και την πολιτική, έτσι και στην προσωπική βιογραφία, οι συνέπειες μιας τέτοιας απώθησης είναι οδυνηρές: για τον Dubiel κορυφώνονται με την αναγκαστική όσο και σχεδόν εξευτελιστική παραίτησή του από τη διεύθυνση του Ινστιτούτου Κοινωνικής Έρευνας. Δεκαπέντε χρόνια μετά, ωστόσο, ο γερμανός διανοητής βρήκε το κουράγιο να αναμετρηθεί με τη νόσο και να απελευθερωθεί από ό,τι απωθούσε. Πριν από λίγους μήνες κυκλοφόρησε στα γερμανικά το βιβλίο του *Tief im Hirn* [Βαθιά μέσα στον εγκέφαλο] –μια ρεαλιστική περιγραφή της ασθένειας και της πορείας ενός σημαντικού ανθρώπου σε μια προσωπική, κοινωνική και επιστημονική διαδρομή που εγκιβωτίζεται στη δύσκολη και, μέχρι τώρα, αντίατη συμπτωματολογία της νόσου.

Ο αναγνώστης του βιβλίου, εκτός από μια κατανοητή περιγραφή της ασθένειας και πληροφορίες γύρω από τη φαρμακολογία και τις νέες τεχνικές που εφαρμόζονται για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή της, έρχεται κυρίως αντιμέτωπος με τις συνέπειές της, έτσι τουλάχιστον όπως τις βιώνει ένας ασθενής: συγκάλυψη, απομόνωση, αίσθηση βαθιάς προσβολής και, συγχρόνως, αγώνας για αναγνώριση και αποδοχή, αλλά και για σωματική και πνευματική εγρήγορση είναι οι προσωπικές εμπειρίες και τα μηνύματα του συγγραφέα του βιβλίου. Ο ασθενής από τη νόσο Parkinson's Dubiel έχει εμφυτευμένα ηλεκτρόδια στον εγκέφαλό του, τα οποία, με τη βοήθεια μιας ρυθμίζουσας συσκευής –ενός τηλεκοντρόλ– του επιτρέπουν την επιλογή μεταξύ είτε να μιλά είτε να βαδίζει. Παρά τις ταλαιπωρίες, εξακολουθεί να έχει τη δύναμη να στοχάζεται κριτικά και ελεύθερα. Στο βιβλίο, ο κοινωνικός επιστήμονας Dubiel διασυνδέει τις εμπειρίες του ως α-

σθενούς με την κριτική σκέψη: την εκδήλωση της ασθένειας με την τυχαιότητα, τη συγκάλυψή της με τον φόβο του στιγματισμού, τη μάχη εναντίον της με όρους επιστημονικούς αλλά και ατομικούς, την κατανόησή της ως στοιχείο των αναπότρεπτων αβεβαιοτήτων που αποτελούν τον κανόνα στις 'κοινωνίες του ρίσκου'.

Επειδή, πάντως, οι αμφισημίες και η συνθετότητα είναι συνοδευτικά στοιχεία όλων των κοινωνικών φαινομένων, όπως και όλων των στιγμών της προσωπικής ζωής, ο Dubiel δεν διστάζει να πει: 'Εάν είχα την επιλογή μεταξύ μιας ζωής σε ένα σώμα και στη συνείδηση ενός άλλου (υγιούς) προσώπου και της συνέχισης της δικής μου ζωής μέσα σ' εμένα τον ίδιο, δεν θα δίσταζα λεπτό να αποφασίσω υπέρ της δεύτερης επιλογής'.

Το βιβλίο σημειώνει εκδοτική επιτυχία στη Γερμανία και από το περιοδικό *Der Spiegel* αξιολογήθηκε ως ένα από τα καλύτερα βιβλία της περασμένης χρονιάς.

Βασιλική Γεωργιάδου

Robert Jackall, *Ηθικοί λαβύρινθοι: ηθική, επιχειρήσεις και ο κόσμος των μάνατζερ*, Σειρά: Διοίκηση, υπεύθυνος: Χαρίδημος Κ. Τσούκας, μτφρ. από τα αγγλικά: Ελένη Αστερίου, Καστανιώτης, Αθήνα 2005, 363 σελ.

Η μελέτη του Jackall δημοσιεύθηκε πριν από είκοσι σχεδόν χρόνια από το Oxford University Press (1988) και λογίζεται ως κλασική στη θεωρία των οργανώσεων και στην κοινωνιολογία των επιχειρήσεων. Μολονότι η οργάνωση και η διοίκηση των επιχειρήσεων στην παρακοσμοποιημένη οικονομία έχει κατά τι διαφοροποιηθεί, η εμπειρική προσανατολισμένη έρευνα του Jackall μπορεί, ακόμη και σήμερα, να μας καθοδηγήσει με ασφάλεια στην προσπάθειά μας να διεισδύσουμε στον κόσμο των επιχειρήσεων και τους ηθικούς κώδικες συμπεριφοράς που διαπερνούν την εργασία των διοικητικών και διευθυντικών στελεχών τους προπαντός δε εκείνων που δραστηριοποιούνται σε οικονομίες κλίμακας.

Ο Jackall, καθηγητής κοινωνιολογίας στο Williams College της Massachusetts, απευθύνθηκε για την έρευνά του αρχικά σε 36 εταιρείες. Προσπάθησε να έρθει σε επαφή με στελέχη ανώτερων διευθυντικών κλιμακίων για να αποκτήσει καλύτερη εποπτεία τόσο της ποικιλίας μεθόδων στρατηγικού σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων όσο και των αρχών και μεθόδων με βά-